

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudkyní Mgr. Kateřinou Peroutkovou ve věci

žalobkyně: **PaeDr. X. X.**, narozená dne X
bytem X

proti

žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
sídlem Křížová 1292/25, 225 08 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 8. 9. 2022, č.j. X,

takto:

- I. Rozhodnutí žalované ze dne 8. 9. 2022, č. j. X se zrušuje a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobkyně se žalobou podanou Městskému soudu v Praze domáhala zrušení rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení (dále jen „žalovaná“) ze dne 8. 9. 2022 č.j. X (dále jen „napadené rozhodnutí“), jímž byly podle ust. § 88 odst. 8 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 582/1991 Sb.“) a § 90 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“) zamítnuty námitky žalobkyně a bylo potvrzeno rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení (dále jen „správní orgán I. stupně“) ze dne 8. 8. 2022 č.j. X (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“).

2. Prvostupňovým rozhodnutím správní orgán I. stupně podle ust. § 64 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 155/1995 Sb.“) uložil žalobkyni povinnost vrátit přeplatek na dávce důchodového pojištění v částce 13 233 Kč, který vznikl za období od 16. 5. 2022 do 15. 6. 2022 na invalidním důchodu pro invaliditu třetího stupně oprávněného pana A. B., nar. X, zemř. X (dále jen „oprávněný“), a to do 8 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

II. Obsah žaloby

3. Žalobkyně s napadeným rozhodnutím nesouhlasila, namítala nesprávné právní posouzení věci s ohledem na ust. § 64 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb., uvedla, že s oprávněným, jímž byl její syn, žila pouze ve stejném bytě na konkrétní adrese, ovšem nevedla s ním společnou domácnost, každý z nich si finančně hospodařil sám, tedy odděleně uhrazovali náklady na své potřeby, jako důkaz navrhla svou účastnickou výpověď.
4. Uvedla, že dle ust. § 115 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, platný do 31. 12. 2013, platilo, že domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby, přičemž tato definice byla všeobecně přijímána ve všech oblastech práva. Od 1. 1. 2014 již tato definice nemá oporu v právních předpisech, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014, již pojem „domácnost“, „společná domácnost“ nebo „rodinná domácnost“ výslovně nedefinuje, pojem „domácnost“ užívá v různých souvislostech a významech, a ačkoliv podle jeho Důvodové zprávy nejsou „rodina“ ani „domácnost“ subjekty práva, přesto jde o pojmy zaužívané a jednoznačně chápáné. Žádný právní předpis nespojuje domácnost s určitou nemovitostí, společné bydlení (nadto v objektu určeném k bydlení, resp. k trvalému bydlení) není ani bezpodmínečným výrazem společného žití. Rovněž ve veřejném právu bydlení na stejné adrese (ve stejném bytě) automaticky neznamená vznik domácnosti. Odkázala na ust. § 21e odst. 4 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění, jenž používá pojem „společně hospodařící domácnost“, kterou se pro účely daní z příjmů rozumí *společenství fyzických osob, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby*, jde tak o ekonomické společenství osob, příslušnost osoby ke společně hospodařící domácnosti není nijak spojována s bydlením na jednom místě (v témže bytě, domě či obydlí).
5. Žalobkyně ve vyjádření ze dne 16. 2. 2023 uvedla, že od společnosti X (nyní Y) obdržela výpisy z bankovního účtu svého syna, tj. oprávněného, za měsíce květen a červen 2022, z nichž vyplývá, že dcery oprávněného v obou měsících obdržely částku výživného, na účet první dcery byla zaslána dvakrát částka 3 500 Kč (dne 18. 5. 2022 a 20. 6. 2022), a na účet druhé dcery byla zaslána dvakrát částka 2 200 Kč (dne 18. 5. 2022 a dne 20. 6. 2022). Kopie výpisů z bankovního účtu oprávněného žalobkyně přiložila.
6. Navrhla, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a zavázal žalovanou k úhradě nákladů řízení žalobkyni.

III. Vyjádření žalované

7. Žalovaná považovala za nepochybné, že na invalidním důchodu oprávněného vznikl přeplatek ve výši 13 233 Kč, z potvrzení banky plyne, že žádná jiná osoba neměla dispoziční právo k účtu oprávněného v době jeho smrti. Uvedla, že dle ust. § 24 odst. 2

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

zákonu č. 155/1995 Sb. se domácností pro účely tohoto zákona rozumí společenství fyzických osob, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Žalovaná šetřením v evidenci obyvatel zjistila, že žalobkyně je matkou oprávněného a má trvalé bydliště na adrese X, stejně jako oprávněný v době své smrti. Žalobkyně ve svých námitkách nijak nezpochybňovala skutečnost, že s oprávněným žila ve společné domácnosti. Podle ust. § 64 odst. 6 věty druhé zákona č. 155/1995 Sb. žalované vznikl vůči žalobkyni nárok na vrácení přeplatku, protože žalobkyně je rodičem zemřelého oprávněného a v době smrti s ním žila v domácnosti, přitom nárok na vdovský důchod po zemřelém oprávněném žádné osobě nevznikl. Odpovědnost podle uvedeného ustanovení je objektivní, žalobkyně je proto odpovědná za vznik přeplatku bez zřetele na zavinění, dané ustanovení má kogentní charakter, neumožňuje tak stanovení jiné odpovědné osoby za vrácení přeplatku, než matku oprávněného, jež s oprávněným žila v době jeho smrti v domácnosti. Se skutečnostmi, které žalobkyně uvedla v námitkách, zákon č. 155/1995 Sb. nespojuje zánik její odpovědnosti za vrácení přeplatku, žalobkyně v námitkách nijak nezpochybňovala skutečnost, že s oprávněným žila v době jeho smrti v domácnosti, a rovněž nedoložila žádné dokumenty, které by tuto skutečnost vyvracely. V průběhu námitkového řízení žalovaná nezjistila důvody, které by vedly k závěru, že prvostupňové rozhodnutí bylo vydáno v rozporu s právními předpisy, a proto bylo rozhodnutí potvrzeno. Žalovaná neměla žádný důvod pochybovat o tom, že žalobkyně žila s oprávněným v době jeho smrti v domácnosti. Navrhla zamítnutí žaloby.

IV. Obsah správního spisu

8. Ze správního spisu soud zjistil, že na základě rozhodnutí správního orgánu I. stupně ze dne 25. 4. 2016, č. j. X, byl oprávněnému přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně ve výši 11 343 Kč. Na základě žádosti oprávněného ze dne 24. 5. 2017 byl oprávněnému invalidní důchod vyplácen na specifikovaný bankovní účet, vedený u společnosti X.
9. Dopisem ze dne 30. 5. 2022 správní orgán I. stupně požádal společnost Y, (která se od X stala právním nástupcem společnosti X – pozn. soudu) o vrácení částek důchodu poukázaných na účet po úmrtí oprávněného, který zemřel dne X, a o poskytnutí identifikačních údajů o majiteli účtu a osobách oprávněných nakládat s peněžními prostředky na tomto účtu. Zároveň požádal o uvedení informace, jaký byl zůstatek na tomto účtu ke dni úmrtí oprávněného, jaký byl zůstatek k datu této žádosti a jaký byl ve sledovaném období pohyb peněžních prostředků na účtu oprávněného.
10. V dopise společnosti Y ze dne 12. 7. 2022 jsou uvedeny identifikační údaje oprávněného, jenž byl vlastníkem a jediným disponentem předmětného bankovního účtu, ke dni úmrtí (tj. X) byl zůstatek na tomto účtu ve výši 51,77 Kč, pohyb na bankovním účtu byl zaznamenán v příloze k tomuto dopisu, jenž uvádí transakce za období od 13. 5. 2022 do 30. 6. 2022. Podle přílohy byla na účet oprávněného dne 13. 5. 2022 připsána částka ve výši 15 481 Kč, jež představovala platbu invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně pro období od 16. 5. 2022 do 15. 6. 2022, dne 16. 5. 2022 byly realizovány 3 trvalé příkazy každý ve výši 100 Kč (jeden z nich na jiný účet pod jménem oprávněného), dne 18. 5. 2022 bylo odesláno inkaso ve výši 743 Kč a realizován trvalý příkaz ve výši 3 500 Kč a trvalý příkaz ve výši 2 200 Kč, dne 24. 5. 2022 z účtu odešla částka 5 394 Kč označená

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

jako splátka půjčky ve prospěch účtu pod jménem S., dne 25. 5. 2022 byla připsána částka 5 394 Kč označená jako čerpání půjčky od protistrany pod jménem S.. V měsíci červnu byly ve dnech 15. a 16. 6. 2022 realizovány 3 trvalé příkazy, každý ve výši 100 Kč (jeden z nich na účet pod jménem oprávněného), dne 17. 6. 2022 proběhla platba inkasa ve výši 743 Kč, dne 20. 6. 2022 proběhly realizace dvou trvalých příkazů ve výši 3 500 Kč a 2 200 Kč, dne 29. 6. 2022 byla připsána částka 200 Kč jako převod zůstatku z účtu pod jménem oprávněného, dne 30. 6. 2022 byla odeslána částka ve výši 2 247,40 Kč na účet správního orgánu I. stupně k žádosti ze dne 30. 5. 2022.

11. Správní spis obsahuje výpisy z evidence obyvatel ze dne 3. 8. 2022 týkající se oprávněného, jeho syna, dvou dcer a jeho matky (tj. žalobkyně). Oprávněný byl dle výpisu hlášen k pobytu na adrese X, žalobkyně měla dle výpisu hlášený pobyt rovněž na stejné adrese.
12. V prvostupňovém rozhodnutí ze dne 8. 8. 2022 správní orgán I. stupně odkázal na právní úpravu ust. § 64 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb. a ust. § 116 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 582/1991 Sb.“), a uvedl, že oprávněnému byl důchod vyplácen na jeho účet vedený u Y, k němuž neměla dispoziční právo žádná další osoba, splatnost důchodu byla stanovena na 16. den v měsíci, oprávněný dne X zemřel, tímto dnem zanikl nárok na důchod, na uvedený účet však byla ještě dne 13. 5. 2022 vyplacena částka 15 481 Kč. Protože oprávněný zemřel přede dnem splatnosti této dávky, uvedená částka nenáležela, a došlo tak ke vzniku přeplatku ve výši 15 481 Kč. Uvedl, že požádal společnost Y o vrácení této částky, ta však vrátila pouze částku 2 248 Kč s odůvodněním, že na účtu nejsou dostatečné finanční prostředky. Na dávce tak evidoval zbývající část přeplatku ve výši 13 233 Kč. Konstatoval, že podle ust. § 64 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb. vznikl vůči žalobkyni nárok na vrácení uvedeného přeplatku, neboť žalobkyně je rodičem zemřelého oprávněného a v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, přitom nárok na vdovský (vdovecký) důchod po zemřelém oprávněném žádné osobě nevznikl. Odpovědnost dle uvedeného ustanovení je objektivní, žalobkyně je odpovědná za vznik přeplatku bez zřetele na zavinění.
13. Žalobkyně podala dne 25. 8. 2022 proti prvostupňovému rozhodnutí námitky, ve kterých uvedla, že ihned po smrti oprávněného informovala společnost X, kde vzali tuto skutečnost na vědomí. Uvedla, že nikdy neznala přihlašovací údaje k účtu oprávněného, od nejstarší nevlastní dcery oprávněného se dozvěděla, že dcerám oprávněného byly vyplaceny alimenty, přičemž žalobkyně je upozornila, že mají peníze neoprávněně, a ať je vrátí zpět na účet; společnost X žádala o výpis z účtu oprávněného.
14. Součástí správního spisu je usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 6. 9. 2022, č. j. X, jímž obvodní soud zastavil řízení o pozůstalosti po oprávněném, majetek nepatrné hodnoty byl vydán žalobkyni jakožto vypravitelce pohřbu.
15. V napadeném rozhodnutí ze dne 8. 9. 2022 žalovaná uvedla, že oprávněný zemřel dne X, jelikož výplatním dnem invalidního důchodu byl 16. kalendářní den v měsíci, náležela oprávněnému poslední splátka důchodu za období od 16. 4. 2022 do 15. 5. 2022, oprávněnému však byl vyplácen invalidní důchod rovněž za období od 16. 5. 2022 do 15. 6. 2022, tj. za období následující po jeho smrti, za které nenáležel. S odkazem na ust. § 116 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. a stanovený výplatní den (16. kalendářní den v měsíci)

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

uvedla, že v rámci proklientského přístupu poukazuje příjemcům měsíční splátky důchodu s dostatečným předstihem před výplatním termínem, aby byly v tento den v každém případě připsány na účet příjemce, a z tohoto důvodu byla již nenáležící měsíční splátka invalidního důchodu za období od 16. 5. 2022 do 15. 6. 2022 v částce 15 481 Kč připsána na účet oprávněného již dne 13. 5. 2022, tato skutečnost však v žádném případě nezakládá nárok oprávněného na splátku důchodu za období po dni jeho smrti. Správní orgán I. stupně požádal společnost Y, o vrácení částky ve výši 15 481 Kč, ta však z požadované částky vrátila pouze 2 248 Kč s odůvodněním, že na účtu nejsou dostatečné finanční prostředky, je tak nepochybné, že na invalidním důchodu oprávněného vznikl přeplatek ve výši 13 233 Kč. Z potvrzení banky vyplývá, že žádná jiná osoba neměla dispoziční právo k účtu oprávněného v době jeho smrti, šetřením v evidenci obyvatel bylo zjištěno, že účastnice řízení je matkou oprávněného a má trvalé bydliště na adrese X, stejně jako oprávněný v době své smrti, tuto skutečnost ostatně účastnice řízení nikterak nezpochybňovala. Uvedla, že ust. § 64 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb. má závazný (kogentní) charakter, neumožňuje stanovení jiné odpovědné osoby za vrácení přeplatku, než matku oprávněného, která s ním žila v době jeho smrti v domácnosti, citované ustanovení představuje případ tzv. objektivní odpovědnosti, k jejímu vzniku se nevyžaduje zavinění. Pokud zákon č. 155/1995 Sb. stanoví, že rodiče, jestliže žili s oprávněným v době jeho smrti v domácnosti, jsou povinni vrátit plátcí důchodu splátky důchodu oprávněného, které mu již nenáležely, má plátcé důchodu nárok na vrácení vyplacené částky, aniž je třeba zkoumat, zda a nakolik žalobkyně vznik přeplatku zavinila. Se skutečnostmi, které žalobkyně uvádí v námitkách, zákon č. 155/1995 Sb. nespojuje zánik její odpovědnosti za vrácení přeplatku. Závěrem doplnila, že prvostupňové ani napadené rozhodnutí nijak neovlivňují případné občanskoprávní nároky účastnice řízení plynoucí z případného protiprávního jednání dalších subjektů, kterými by mohla být žalobkyni způsobena škoda.

V. Hodnocení věci Městským soudem v Praze

16. Městský soud v Praze na základě podané žaloby přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, a to v mezích žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 věta první s.ř.s.), a vycházel přitom ze skutkového a právního stavu ke dni vydání napadeného rozhodnutí (§ 75 odst. 1 s.ř.s.). Po provedeném řízení dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
17. Soud ve věci rozhodl bez jednání, neboť postupoval dle ust. § 76 odst. 1 písm. b) s.ř.s.
18. V projednávané věci není sporu o tom, že dne 13. 5. 2022 byla na bankovní účet oprávněného připsána částka ve výši 15 481 Kč, jež představovala splátku invalidního důchodu oprávněného pro období od 16. 5. 2022 do 15. 6. 2022. Vzhledem k tomu, že oprávněný zemřel dne X, tedy přede dnem splatnosti dávky invalidního důchodu pro uvedené období, dávka invalidního důchodu oprávněnému již nenáležela a správnímu orgánu I. stupně tak vznikl přeplatek na dané dávce ve výši 15 481 Kč. Společnost Y správnímu orgánu I. stupně k jeho žádosti vrátila částku ve výši 2 247,40 Kč, neboť na bankovním účtu oprávněného nebylo více peněžních prostředků. Správní orgán I. stupně se proto se svým nárokem na vrácení přeplatku na dávce invalidního důchodu ve zbývající výši 13 233 Kč obrátil na žalobkyni, což založil na tom, že je rodičem zemřelého oprávněného a v době jeho smrti s ním žila v domácnosti.

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

19. Dle ust. § 116 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. *dávky důchodového pojištění se vyplácejí dopředu v pravidelných měsíčních lhůtách určených plátcem dávky, nestanoví-li se dále jinak.*
20. Dle ust. § 64 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb. *má-li právo disponovat s peněžními prostředky na účtu oprávněného, na který je důchod vyplácen, jiná osoba než oprávněný nebo je-li důchod oprávněného vyplácen na účet jeho manžela (manželky), jsou tato jiná osoba nebo manžel (manželka) povinni vrátit plátcí důchodu ty splátky důchodu oprávněného, které nenáležely proto, že oprávněný zemřel přede dnem jejich splatnosti, pokud nedošlo k vrácení těchto splátek plátcí důchodu bankou, u níž je tento účet veden. Není-li této jiné osoby, jsou povinni plátcí důchodu vrátit tyto splátky důchodu postupně manžel (manželka), pokud mu (jí) po zemřelém oprávněném vznikl nárok na vdovecký (vdovský) důchod, a dále děti a rodiče, jestliže žili s oprávněným v době jeho smrti v domácnosti; nelze-li takto vrátit tyto splátky důchodu, považují se tyto splátky důchodu za dluh oprávněného, který se vypořádá v rámci dědictví.*
21. Dle ust. § 24 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. *domácností se pro účely tohoto zákona rozumí společenství fyzických osob, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.*
22. Žalobkyně namítala, že správní orgány po ní žádají vrácení přeplatku na základě nesprávného právního posouzení, neboť s oprávněným sice v době jeho smrti žila na stejné adrese, ovšem odděleně, každý si hradil náklady na své potřeby sám, a nevedli tak společnou domácnost.
23. Z výše citovaných ustanovení zákona č. 155/1995 Sb. vyplývá, že pokud oprávněný zemře přede dnem splatnosti dávky důchodového pojištění, která mu však již byla vyplacena, má plátcé důchodu nárok na vrácení přeplatku na této dávce mimo jiné i proti rodiči oprávněného, který v době smrti oprávněného žil s oprávněným v domácnosti. Domácností se pro účely zákona č. 155/1995 Sb. rozumí společenství fyzických osob, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.
24. Dle ust. § 3 správního řádu *nevyplyvá-li ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2.*
25. Dle ust. § 50 odst. 3 správního řádu *správní orgán je povinen zjistit všechny okolnosti důležité pro ochranu veřejného zájmu. V řízení, v němž má být z moci úřední uložena povinnost, je správní orgán povinen i bez návrhu zjistit všechny rozhodné okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch toho, komu má být povinnost uložena.*
26. V daném řízení, ve kterém má být z moci úřední uložena povinnost, je tak primárně povinností správního orgánu zjistit všechny rozhodné skutečnosti tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a zjistit všechny rozhodné okolnosti, které svědčí ve prospěch i neprospěch toho, komu má být povinnost uložena. Nelze tak souhlasit s argumentací žalované, která odkazuje na to, že žalobkyně ve správním řízení nezpochybnila vedení společné domácnosti s oprávněným, z čehož žalovaná dovozovala, že domácnost vedli.
27. Z uvedené právní úpravy vyplývá, že k naplnění pojmu domácnost jsou vyžadovány dvě složky, tedy a) skutečnost, že určité osoby spolu trvale žijí, b) tyto osoby též společně uhrazují náklady na své potřeby, přičemž obě tyto složky musí být přítomny kumulativně.

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

28. Ze správního spisu i z prvostupňového rozhodnutí přitom vyplývá, že správní orgán I. stupně ohledně existence domácnosti žalobkyně a oprávněného zkoumal pouze první složku, tedy existenci trvalého soužití, vycházel pouze z výpisu z evidence obyvatel, podle kterého měla žalobkyně i oprávněný hlášený pobyt na stejné adrese. Žalovaná postup správního orgánu I. stupně aprobovala a ve vztahu k existenci domácnosti neprovedla žádné další šetření.
29. Soud však uvedený postup považuje za nedostatečný, správní orgány se totiž vůbec nezabývaly naplněním druhé podmínky, tedy otázkou, zda žalobkyně a její syn též společně hradili náklady na své potřeby, jak je vyžadováno v ust. § 24 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. Oba znaky přitom musí být splněny současně, neboť jsou to právě tyto znaky, které odlišují *domácnost* od jiných forem sdíleného bydlení, kdy spolu více osob žije na stejné adrese, ovšem ekonomicky nejsou jakkoli propojeni, tedy ani nehradí společně náklady na své potřeby.
30. Správní orgány ve věci neprovedly dostatečné dokazování, vycházely z vyjádření banky, dle kterého byl oprávněný jediným disponentem účtu, z výpisů z bankovního účtu, ze kterých však nic relevantního nezjistily, a dále z výpisů z evidence obyvatel, dle kterých měli oprávněný i žalobkyně hlášený pobyt na stejné adrese; z těchto podkladů však nevyplývají žádné závěry o tom, zda žalobkyně a její syn společně uhrazovali náklady na své potřeby, žalovaný k tomu ani žádné závěry neučinil, touto otázkou se nezabýval. Přitom ani z výpisů z účtů neplyne, že by žalobkyně z těchto účtů čerpala nějaké prostředky.
31. Povahou předmětného ustanovení § 64 odst. 6 (dříve 5) se zabýval Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 3. 4. 2014, č. j. 10 Ads 58/2014-35, v němž došel k následujícímu: *„Smyslem a účelem zákonné úpravy je bezpochyby dosažení toho, aby se přeplatek na důchodu vrátil jednoduchým procesním způsobem žalované, která danou důchodovou dávku vyplatila navzdory tomu, že oprávněný zemřel. Má se tak dít způsobem, který zaručí rychlou návratnost vyplacené důchodové dávky. Forma správního řízení je i pro osoby povinné nesrovnatelně levnějším mechanismem než obecně dražší řízení před civilními soudy. Zákonodárce zcela jasně určil prostředek k dosažení tohoto účelu. Při vytváření nové legislativy zjevně vycházel z toho, že právě osoba, která má k účtu oprávněného zemřelého dispoziční právo, je osobou, která obvykle s prostředky na účtu zemřelého disponuje. Poněvadž se vychází z toho, že tato osoba má nejužší vztah k finančním prostředkům oprávněného zemřelého, je první, na kom se žalovaná hojí. Jen pokud taková osoba neexistuje, žalovaná se může domáhat vyplacení vzniklého a na účet vyplaceného přeplatku po jiných osobách, a to v zákonem stanoveném pořadí.“*
32. Z uvedeného je patrné, že zákon v ust. § 64 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb. nastavil poměrně přísná pravidla pro jednoduchý mechanismus navrácení neprávem vyplacené důchodové dávky, který vychází z objektivní odpovědnosti stanoveného okruhu osob. Tím spíše je však důležité, aby bylo ve správním řízení náležitě zjištěno, že určitá osoba splňuje zákonem stanovená kritéria osoby odpovědné za vrácení přeplatku. V daném případě však nebylo postaveno najisto, že žalobkyně je takovou osobou.
33. Ačkoliv lze souhlasit se správními orgány v tom, že odpovědnost konkrétní osoby dle ust. § 64 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb. je objektivní, a tudíž správní orgány nejsou v daném řízení povinny zabývat se tím, kdo peněžní prostředky z bankovního účtu

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

oprávněného po jeho smrti skutečně vybral, resp. na koho byly převedeny, nezabývá to správní orgány jejich povinností prokázat, že odpovědná osoba vedla se zemřelým příjemcem důchodu v době jeho smrti domácnost. To však v projednávaném případě dostatečně prokázáno nebylo.

34. Bylo zákonnou povinností žalované zabývat se z moci úřední naplněním všech podmínek odpovědnosti žalobkyně za vrácení přeplatku na dávce důchodového pojištění dle zákona č. 155/1995 Sb., tedy včetně podmínky domácnosti. Nebylo tudíž podstatné, že žalobkyně neexistenci domácnosti ve svých námitkách proti prvostupňovému rozhodnutí neuváděla, neboť soulad prvostupňového rozhodnutí a řízení, které jeho vydání předcházelo, s právními předpisy, je žalovaná povinna posuzovat z moci úřední (viz ust. § 89 odst. 2 věty první správního řádu), a nikoli pouze k námitce účastníka řízení. Žalovaná však tuto svou povinnost nesplnila a shodně se správním orgánem I. stupně uzavřela, že žalobkyně je odpovědná za vrácení daného přeplatku, neboť s oprávněným žila v době jeho smrti v domácnosti, ačkoliv existence domácnosti ve smyslu § 24 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. vedené žalobkyní a jejím synem, tj. oprávněným, nebyla ve správním řízení řádně prokázána.
35. S ohledem na výše uvedené zrušil soud napadené rozhodnutí dle ust. § 76 odst. 1 písm. b) s.ř.s., neboť skutkový stav, který žalovaná vzala za základ napadeného rozhodnutí, nemá oporu ve správním spise a vyžaduje zásadní doplnění. Soud proto věc žalované vrátil k dalšímu řízení dle ust. § 78 odst. 4 s.ř.s.
36. V navazujícím řízení bude žalovaná povinna doplnit dokazování ohledně toho, zda žalobkyně s oprávněným v době jeho smrti žila v domácnosti ve smyslu ust. § 24 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., tedy včetně toho, zda společně hradili náklady na své potřeby, a na základě zjištěných informací vyhodnotit, zda je žalobkyně odpovědná za vznik přeplatku na dávce důchodového pojištění dle ust. § 64 odst. 6 téhož zákona. Tímto právním názorem je žalovaná v dalším řízení vázána dle ust. § 78 odst. 5 s.ř.s.
37. Vzhledem k tomu, že soud zrušil napadené rozhodnutí pro vady ohledně nedostatečně zjištěného skutkového stavu, neprováděl ve věci dokazování výsledkem žalobkyně, neboť za daného stavu by to bylo nadbytečné. Žalobkyní doložený úmrtní list oprávněného soud rovněž neprováděl k důkazu, neboť skutečnost úmrtí oprávněného byla v dané věci nesporná. Další podklady doložené žalobkyní byly obsahem správního spisu.
38. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto dle ust. § 60 odst. 1 s.ř.s. Žalovaná neměla ve věci úspěch, proto jí náhrada nákladů řízení nenáleží, a žalobkyni náklady nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližze následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 8. prosince 2023

Mgr. Kateřina Peroutková v. r .
samosoudkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.